

STATENS FILMCENTRAL

VIS FILM MED PLAN

36

Teglværksarbejdere

Af **journalist JENS LOHMANN**

TEGLVÆRKSARBEJDERE

»I det sydlige Bogotá findes der et lerbælte, hvor menneskene arbejder med fremstillingen af mursten ved hjælp af en primitiv teknik. Filmen viser den daglige tilværelse hos en af de familier, der lever heraf, en familie på 12. Idet filmen går ud fra en analyse af det teknologiske aspekt eller menneskets handlen over for naturen og den måde, hvorpå det skaffer til at overleve, kommer den ind på gruppens religiøse, sociale og politiske problemer. Optagelserne viser slaveriet og udbytningen af arbejderne i storgodserne ved byerne.

Arbejdsmetode: idet vi går ud fra en forskning af etnografisk karakter med direkte filmoptagelser, forsøger filmen uden kunstgreb at nærme sig problemer, modsætninger og sammenhæng mellem individer under en bestående struktur.«

Jorge Silva og M. Rodríguez

Filmen er resultatet af over to års intenst forskningsarbejde om leveforholdene blandt en af de dårligst stillede grupper i det colombianske samfund – arbejderne på de primitive teglværker i og omkring de store industribyer. Samtidig giver den et billede af det samfund, disse mennesker eksisterer i.

Optagelserne fandt sted i en af de uroligste perioder i Colombias nyere historie. Guerillaer, strejker, demonstrationer, jord- og fabriksbesættelser tvang i 1960'erne regeringerne til næsten konstant at holde landet i undtagelsestilstand. I årene 1966–68 da filmen blev optaget, herskede der konstant undtagelsestilstand, hvilket til tider vanskeliggjorde og forsinkede arbejdet.

Selv om Silva og Rodríguez anvendte etnografiske forskningsmetoder til at fremskaffe og disponere stoffet, er filmen ikke ment som et egentligt videnskabeligt materiale, men først og fremmest som et bidrag til forståelse af den udbytning millioner af colombianere er genstand for. Ved at bidrage til denne forståelse ønsker de også at bidrage til at lave samfundet om.

Filmen er i grove træk disponeret således:

- 1) Valget i 1966 – to-partisystemet
- 2) De herskendes syn på det colombianske samfund
- 3) Familien Castañedas (teglværksarbejderfamilien) virkelighed
- 4) Produktionsforholdene – forholdet ejer–arbejder
- 5) De manglende organiseringsmuligheder
- 6) De falske illusioner – radioføljetonen »Simplemente María« (Simplet-
hen Maria), en tårepersende kærlighedsroman om en fattig pige, der
til slut får sin velhavende elskede
- 7) Arbejdsdagen – lønforhold – erhvervssygdomme
- 8) Familien – nyt barn på vej – børn og sundhed
- 9) Arbejdsforhold – børn som arbejdskraft
- 10) Konfirmation – status-religionens rolle
- 11) Den politiske virkelighed – bekendtgørelse om undtagelsestilstand
- 12) Den daglige sociale volds følger – når forsørgeren dør – kirkens rolle
- 13) Arbejdsbetingelser – arbejdsløshed – gæld
- 14) Konklusion – familien smides ud – der må kæmpes

Produktion	: <i>Jorge Silva, Martha Rodríguez/Colombia 1968</i>
Instruktion	: <i>Jorge Silva, Martha Rodríguez</i>
Manuskript	: <i>Martha Rodríguez</i>
Kamera	: <i>Jorge Silva</i>
Klip	: <i>Jorge Silva</i>
Version	: <i>16 mm s/h, spansk tale, danske undertekster</i>
Spilletid	: <i>42 minutter</i>

Colombias udvikling

»Her er der ingen kaster, ingen kaster som nedarves generation efter generation med den stive opdeling, som er karakteristisk for andre lande. Her er ingen ulige indkomstfordeling. Her er ikke det oligarki på halvtreds familier, som hævdes at beherske landet. De, der taler om, at 3 % af befolkningen ejer 60–70 % af Colombias jord, er blot – og det vil jeg gerne understrege – uvidende og dårligt informerede mennesker«.

Således udtaler en repræsentant for Colombias herskere i filmens indledning. Men sandheden er en anden. Colombia er et land med voldsomme sociale kontraster. Enorme rigdomme er koncentreret på ganske få hænder, samtidig med at millioner lever i en ufattelig elendighed, uden rettigheder, uden større håb. Disse forhold er ikke noget tilfælde, de er følgen af en udvikling, der blev startet med den spanske erobring for 470 år siden.

Den oprindelige befolkning – Før erobringen var landet beboet af flere folk. I højlandet var en samling af de forskellige muisca- og chibcha-folk ved at finde sted, bl. a. som modvægt mod inkaernes fremtrængen fra syd. Chibchaerne og muiscaerne var agerbrugere og håndværkere. Hos et af muisca-folkene fandt der ved kroningen af høvdingene en ceremoni sted, som synes at have givet anledning til myten om *El Dorado* (Den Forgylde) blandt europæere. En tidlig morgen blev høvdingen smurt ind i plantesaft og pudret over hele kroppen med guldstøv, sejlet ud på en sø ombord på en flåde samtidig med at solen stod op og skinnede på hans forgyldte krop. Når solen var stået helt op, steg høvdingen ned i søen og fik vasket guld af. Mens det skete, kastede hans ledsagere på flåden smykker af guld og ædelstene ned i søen. Ceremonien var religiøs, en tilbedelse af solen.

De nordlige kystegne var beboet af caribe-indianere. De var jægere, fiskere og fremragende søfolk. På sletterne i sydøst boede spredte jæger- og samlerfolk.

Den spanske erobring – De første spaniere landede på Colombias nordkyst i 1499. Det var nogle af Columbus' ledsagere på hans anden rejse. I de følgende 25 år udforskede forskellige ekspeditioner kysterne, og først i 1525 grundlagdes den første spanske by på nordkysten. Derefter begyndte ekspeditioner at trænge ind i landet, lokket af forlydender om rige skatte, bl. a. legenden om *El Dorado*, der efterhånden havde udviklet sig til en forestilling om et land, som flød med guld og honning.

Det var imidlertid småt med guld og ædelstene, hvorfor spaniernes interesse for området ikke var så stor som for Mexico og Peru, hvor de tog uanede rigdomme i besiddelse.

I 1538 mødtes tre ekspeditioner på Bogotá-sletten, to spanske og en tysk under ledelse af en tysk købmand. De var kommet over land fra hver sin retning. De grundlagde Bogotá, som blev hovedstad i den nye koloni, Ny Granada.

Baggrunden for erobringen og de mange ekspeditioner var det voldsomme behov for større mængder betalingsmidler i form af guld og sølv i Europa ved middelalderens slutning. Efter at have slået maurerne definitivt i 1492 vendte de spanske kongers, borgerskabets og adelens interesse sig mod nye ekspansionsmål. Et af disse var at få en andel af den blomstrende handel med Østen. For at få det var det imidlertid nødvendigt at finde en ny vej dertil, da de kendte veje allerede blev kontrolleret af andre. Da det viste sig, at Columbus på sine rejser i virkeligheden var stødt på nyt, ukendt land, og at der var både guld og sølv i store mængder, tog erobringen fart. I løbet af 50 år havde spanierne og portugiserne stort set markeret deres herredømme over det meste af den vestlige halvkugle.

Kolonitiden – Erobringen af de nye områder betød en kolossal tilgang af guld og sølv til Europa. Det var især Ny Spanien (Mexico), Peru og Høj Peru (Bolivia), der leverede de store mængder guld og sølv, som fik en afgørende betydning for Europas økonomiske udvikling fra merkantilisme til kapitalisme.

Ny Granada – der omfattede det nuværende Colombia, Venezuela, Ecuador og Panamá – var dog ikke særlig rigt på lertilgængelige ædle metaller. I første omgang blev det underlagt vicekongedømmet Peru, men i 1718 blev det et vicekongedømme direkte under den spanske krone. Denne udvikling hang nøje sammen med den voksende økonomiske betydning, området fik for Spanien.

Mens minedriften aldrig udvikledes særlig meget, blev landbruget det dominerende erhverv. Det var ikke blot landbrugsprodukter til lokalt forbrug, der fremstilledes, men først og fremmest kommercielle afgrøder som sukkerrør, tobak og bomuld. Den stigende efterspørgsel i Europa på disse varer fra omkring slutningen af 1500-tallet gav kolonier som Brasilien (portugisisk), Ny Granada, Cuba og andre caribiske øer en ny og stor betydning.

For at kunne øge produktionen af disse afgrøder, specielt sukker og bomuld, begyndte man i 1600-tallet så småt at importere slaver fra Afrika. En massiv import kom dog først i gang, da et engelsk selskab i 1713 fik koncession på at importere slaver. Sukkeret blev dyrket i store plantager i de tropiske kystegne, mens tobakken først og fremmest dyrkedes på mindre brug i dalene inde i landet.

Allerede ved erobringen skabtes grundlaget for den jordstruktur, landet har i dag. Erobrerne fordelte store områder mellem sig – ikke som privat

ejendom, men som en slags len for kronen. Ligeledes fik de af kronen ret til at udnytte den indianske befolknings arbejdskraft uden at skulle betale for den. Da Karl den 5. forbød at holde indianere som slaver og handle med dem, indførtes i stedet forskellige former for tvangsarbejde og tjenesteforhold, som i virkeligheden betød, at indianerne var bundet til samme plet som en slags slaver generation efter generation.

Ved slutningen af 1600-tallet var de len (*encomiendas*), den spanske krone havde etableret, efterhånden gået over til at blive private godser, hvis ejere bevarede de vidtstrakte rettigheder over befolkningen som tidligere under *encomienda*-systemet. Hermed var grunden lagt for det godssystem, som stadig findes i Colombia. Dette godssystem blev grundlaget for en af de mægtigste godsejerklasser i Latinamerika. Colombia er et af de få større lande på kontinentet, hvor den gamle godsejerklasses magt ikke er brudt.

Godsejernes, kirkens og den spanske krones voldsomme udbytning og undertrykkelse af befolkningen førte efterhånden til adskillige oprør blandt neger-slaver, fæstebønder, uafhængige småbønder og håndværkere i løbet af 1700-tallet. I 1781 udbrød det vigtigste af disse oprør, *comunero* (småbonde)-oprøret, i protest mod, at der blev udskrevet ekstraskatter kun hos småbønder og håndværkere til at skaffe den spanske krone midler til et lokalt felttog mod englænderne. Oprøret blev slået ned, men ud fra det udvikledes der i de næste tyve-tredive år en uafhængighedsbevægelse, som i 1810 startede uafhængighedskrigen mod Spanien.

Uafhængigheden – Løsrivelsen fra Spanien lykkedes først efter flere års blodige kampe. I 1819 kunne frihedshelten Simón Bolívar proklamere Republikken Stor Colombia, som omfattede de nuværende stater Ecuador, Colombia, Panamá og Venezuela. Interesses modsætningerne mellem lokale gods- og plantageejergupper førte imidlertid snart til splid og borgerkrige, og i 1830 sprængtes republikken. Året efter skabtes Republikken Ny Granada (det senere Colombia).

Uafhængigheden medførte ingen forandringer for befolkningens store flertal. Slaveriet fortsatte. De forskellige feudale tjenesteforhold på godserne forandredes ikke det mindste. Tværtimod befestedes godsejernes magt, fordi det nu var dem, der fik den politiske magt i stedet for den spanske kronens repræsentanter.

I de første årtier efter løsrivelsen lagdes grunden til det politiske system, der har domineret helt op til vore dage. Inden for overklassen var der nemlig en række forskellige interesser, som efterhånden udkrystalliserede sig i to politiske hovedretninger: de konservative og stærkt katolske centralister, og de liberale og antikirkelige føderalister. Baggrunden for modsætningerne var mange. Vigtigst var bl. a. modsætningerne mellem overklassen i de

forskellige dele af landet, modsætningerne mellem godsejere og handelsborgerskab, modsætninger mellem dele af overklassen og den økonomisk og politisk meget indflydelsesrige katolske kirke.

De liberale fik meget hurtigt en bred opbakning i store del af befolkningen. Indtil 1849 var især de liberale ved magten. De begrænsede kirkens magt og gennemførte en række sociale reformer. Under indflydelse fra den franske 1848-revolution radikaliserede de liberale deres reformer, hvilket førte til åbent oprør fra kirkens og de konservatives side. De næste 30 år var landet skueplads for blodige stridigheder og omvæltninger med liberale og konservative skiftevis ved magten. Efter 1879 dæmpedes stridighederne noget, indtil de blussede op med den blodige »1000-dages krig« 1899-1902, hvor de liberale definitivt blev slået af de konservative. Over 100.000 mistede livet i dette opgør.

Udviklingen betød konstante økonomiske vanskeligheder, som nødvendiggjorde gentagne lån fra udlandet. Det gav især engelske interesser en stor indflydelse. Fra omkring slutningen af århundredet gjorde nordamerikanske foretagender sig stadig mere gældende, for under 1. Verdenskrig at passere de engelske interesser som dominerende.

I begyndelsen af 1900-tallet var de nordamerikanske interesser dog endnu ikke så stærke, at de kunne presse en koncessionsaftale om bygning af en kanal tværs over Panamá-tangen igennem. Colombias Kongres afviste at give koncession til et nordamerikansk selskab, hvorefter USA i november 1903 arrangerede den dengang colombianske provins Panamá's løsrivelse, for straks derefter at få en yderst fordelagtig koncession af den nye stats regering på bygning af det, der i 1914 skulle åbne som Panamá-kanalen. Siden modtog Colombia 25 mill. dollars fra USA i erstatning for tabet af Panamá.

Århundredskiftet markerede i mange henseender et systemskifte. I slutningen af det 19. århundrede var kaffen blevet det dominerende eksportprodukt, hvilket gav den del af overklassen, der var knyttet til kaffeproduktionen og -handelen, en stadig større indflydelse. Tabet af Panamá fremmede systemskiftet, og landet fik en stærk regering, som skabte bedre muligheder for udenlandske investeringer i landet. De vigtigste investeringsobjekter var transport, olie og bananer.

Efter 1. Verdenskrig rammes Colombia – i lighed med de fleste latinamerikanske lande – af en krise p. g. a. prisfald på eksportprodukterne. Det medførte en begyndende afvandring fra landdistrikterne til byerne. Samtidig slog den sociale utilfredshed ud i lys lue gennem strejker og jordbesættelser. Regeringen satte hårdt ind mod de strejkende arbejdere og mod de bønder og landarbejdere, der besatte jord. Resultatet var tusindvis af døde. Således lod regeringen i 1928 hæren sætte ind mod de strejkende plantearbejdere på United Fruits plantager i nord. Resultatet var mellem

1.000 og 3.000 dræbte arbejdere. Massakren findes bl. a. beskrevet i romanen *Hundrede års ensomhed*.

Disse begivenheder medførte en radikalisering af arbejdere og bønder, og på landet dannedes flere steder i løbet af trediverne bondeguerillaer vendt mod godsejerne. Disse guerillaer betragtede i reglen sig selv som liberale. Det medførte efterhånden dannelsen af en radikal eller revolutionær fløj inden for det liberale parti, mens den moderate fløj var mere knyttet til de konservative.

I 1948 skete eksplosionen. Den populære, venstreliberale leder, Jorge Eliecer Gaitán, blev myrdet i Bogotá samtidig med afholdelsen af et interamerikansk ministermøde, som skulle resultere i dannelsen af OAS (Organisationen af Amerikanske Stater). Mordet på Gaitán skulle bruges til at piske en antikommunistisk stemning frem. Det mislykkedes dog. I stedet brød en regulær borgerkrig ud mellem liberale og konservative. Den varede frem til 1957, da de to partier sluttede en fredsaf tale, ifølge hvilken de skulle dele magten i 16 år fra 1958 til 1974.

La Violencia (Volden), som borgerkrigen blev kaldt, kostede i sin officielle periode mindst 300.000 menneskers livet. For de bønder og arbejdere, der deltog i håb om at kunne sikre en liberal sejr og dermed en bedre fremtid, var resultatet skuffende. Fredsaftalen betød nemlig bl. a. dannelsen af *Den nationale Front*, hvorefter liberale og konservative skiftevis skulle have præsidentposten fire år ad gangen – uanset valgresultaterne. Reelt fortsatte borgerkrigen dog, men nu mellem bønderne og *Den nationale Front*, som satte hæren massivt ind mod bønderne.

I 1974 opløstes *Den nationale Front* officielt, men reelt søges den fortsat. Således er den hidtidige politik ikke blevet ændret synderligt under den liberale Alfonso López Michelsen, som tiltrådte i august 1974. Det er stadig godsejernes og de store colombianske og udenlandske selskabers interesser, som varetages, samtidig med at den økonomiske situation er blevet betydeligt forværret. Det har især ramt arbejderne og bønderne, som siden 1974 i stigende grad har vendt sig mod de to store traditionelle partiblokke, og er begyndt at organisere sig selvstændigt. Det betyder også, at de flere steder støtter de guerillabevægelser, der har opereret flere steder i landet siden begyndelsen og midten af tresserne.

Samfundsstrukturen

»Her er det bare med at arbejde, ellers kan I skrubbe ad helvede til«. Således fortæller en af filmens personer, at teglværksejeren, Guillermo Pardo Morales, har udtrykt sig overfor dem. Som filmen viser, må familien Castañeda gøre, som han siger. Pardo Morales tilhører nemlig landets

overklasse og altså dem, der har magten, mens Castañedaerne befinder sig i bunden.

Colombia er et udpræget klassesamfund. Filmen viser det, og man kan let konstatere det, hvis man besøger landet. Lige som i resten af Latinamerika er de sociale kontraster kolossale. Indkomstfordelingen afspejler også det colombianske samfunds karakter. Mens den fattigste halvdel af befolkningen kun modtager 20 % af de samlede indkomster, råder de rigeste 5 % over 30 % af indkomsterne og de rigeste 10 % over 43 %.

Det er imidlertid ikke nok at konstatere, at der er en yderst skæv fordeling af goderne. For at forstå forholdene må man også vide, hvem de forskellige grupper er, og hvordan deres forhold er til produktionsmidlerne. For Colombias vedkommende er mønstret i høj grad klassisk latinamerikansk.

Samfundet styres og kontrolleres af en lille overklasse (de rigeste 5 %), som ejer de fleste og vigtigste produktionsmidler sammen med udenlandske selskaber. Denne overklasse omfatter de traditionelle godsejere, hvis magt og rigdom først og fremmest er baseret på det at eje jord. De får deres indtægter dels ved at bortforpakte jord – som i filmen – dels ved at lade landarbejdere producere salgsafgrøder mod betaling fortrinsvis i form af en jordlod og visse naturalier. Desuden findes feudallignende tjenesteforhold som fæste o. l. stadig mange steder i Colombia. Yderligere er der de moderne, kapitalistiske godsejere, der benytter lønnet arbejdskraft og sørger for at geninvestere overskuddet – enten i landbrug eller i andre erhverv. I modsætning hertil anvender de traditionelle godsejere det meste af deres overskud på forbrug.

De moderne godsejere udgør også en del af industriborgerskabet, som er den nyeste og mest dynamiske del af overklassen. Industriborgerskabet er lige som handelsborgerskabet i vid udstrækning knyttet til og afhængigt af udenlandske interesser.

Under overklassen findes et småborgerskab, som udgøres af mindre virksomhedsejere og mellemstore jordejere, af butiksdrivende o. l., dvs. af folk, som ejer produktionsmidler, og som er nødt til selv at deltage i arbejdet for at kunne eksistere. Småborgerskabet er en ret stor gruppe – op mod 40 % af befolkningen – og en yderst sammensat og modsætningsfyldt klasse, der spænder fra ganske velstillede småfabrikanter til forarmede landbrugere og håndværkere.

Middelklassen består fortrinsvis af funktionærer, folk i liberale erhverv, officerer og befalingsmænd, skolelærere o. l., i alt 15–20 % af befolkningen.

Arbejderklassen kan deles i moderne industriarbejdere, arbejdere på mindre virksomheder og landarbejdere. I alt udgør den ikke over 20 % af befolkningen. Især er arbejderne i den moderne – fortrinsvis udenlandsk ejede industri – en vigtig gruppe. De har på grund af deres arbejdspladers

størrelse forholdsvis gode organiseringsmuligheder og er i stand til at lamme store dele af landets økonomi. Det samme gælder transportarbejderne.

Endelig findes, hvad man i Latinamerika kalder slumproletariatet. Det er de mange (ca. 20 % af befolkningen), som intet eller næsten intet arbejde har, og som fortrinsvis bor i de hastigt voksende, store slumkvarterer i og omkring storbyerne.

De sociale forhold

»Jeg er syg. Jeg føler mig træt og har svært ved at ånde for fugten – og så er der hænderne. Trætheden og trykket føles gennem brystet og helt om i ryggen. Jeg har arbejdet med dette her i over 32 år. Det er bare med at komme op om morgenen og gå i gang med leret. Det er dét, som er så farligt for lungerne og for gigten. Vi kommer til at dø med dette arbejde«.

Det er faderen, familien Castañedas overhoved, som fortæller. Han overdriver ikke. Arbejdsdagen for ham, hans familie og titusinder af andre colombianere starter før solopgang og varer, kun afbrudt af en frokost-pause, til solnedgang eller senere.

»Hvis vi laver 5.000 eller 10.000 mursten er det let for ejerne at sælge dem, og så har de fået en fortjeneste. Og vi, som knap nok tjener til maden, vi skal også slås med sygdom.«

For hver tusind mursten de fremstiller, får familien 12 danske kroner, mens deres arbejdsgiver får ti gange så meget. Deres bitterhed er forståelig. Familiens sociale placering gør det umuligt at forbedre leveforholdene. Den hører til de samfundsklasser, hvor sygdomme og tidlig død er en dagligdags foreteelse. Det afspejler sig i den høje gennemsnitlige børnedødelighed for hele landet, 68 promille i det første leveår (i Danmark er det 12 promille). Blandt de dårligst stillede dele af befolkningen overstiger tallet flere steder både 100 og 150 promille. De hyppigste dødsårsager er maveinfektioner (gastroenteritis, tyfus, dysenteri) og luftvejsinfektioner (lungebetændelse, lungehindebetændelse, difteritis, bronchitis) og smitsomme sygdomme som mæslinger, polio og influenza.

Når dødeligheden er så høj, hænger det ikke mindst sammen med den dårlige og mangelfulde ernæring, de dårlige sanitære forhold og de mange smitemuligheder. Således har kun halvdelen af landets husstande rindende vand og kloakering, et forhold, der i øvrigt forværres p. g. a. byernes hastige vækst.

Mindst halvdelen af landets befolkning får ikke en tilstrækkelig ernæring. Det daglige kalorieforbrug hos fattigbønder og landarbejdere er på 1400–1500, dvs. under halvdelen af det, de har brug for, for at kunne udføre

deres hårde legemlige arbejde. Det samme forhold gør sig gældende for proteinforbruget. Desuden er fattigfolks kost meget ensidig, hvilket gør ernæringen endnu dårligere end kalorie- og proteintallene viser. Familien Castañeda hører til blandt de dårligst ernærede. For dog at få en fornemmelse af mæthed, spiser man mange supper, kogt på ben og med ris eller kartofler i. Kød og mælk er sjældne gæster i køkkenet og i familiens maver.

Bliver man syg, er det vanskeligt at få lægehjælp. Der er en læge pr. 2.300 indbyggere (i Danmark er der en læge pr. 700 indbyggere), og de fleste læger bor og praktiserer i storbyernes velhaver- og middelklassekvarterer. Lykkes det endelig at få fat i en læge, kan det blive en dyr historie, da de sygekasseordninger, der findes, kun omfatter ganske få mennesker, fortrinsvis funktionærer og enkelte arbejderkategorier. Medicin er også dyr, da der heller ikke til den gives tilskud. Resultatet er tit, at folk opgiver at få fat i en læge og bruger deres sparsomme skillinger på medicin, der forholdsvis let kan købes uden recept. Et glas penicillinpiller kan alene gøre kål på hele familiens indtægt for 3-4 dage.

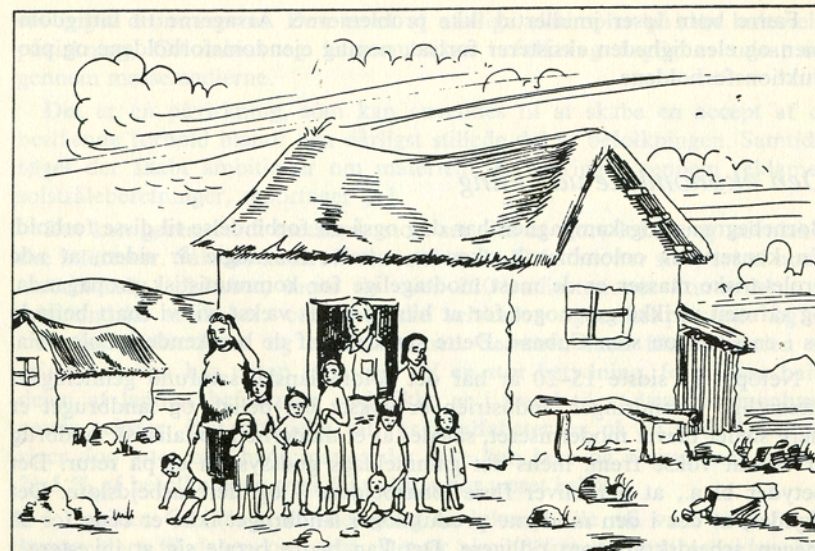
Befolkningsspørgsmålet

»Jeg ved ikke, hvad jeg skal gøre. Os fattige giver Vorherre mange børn, men ikke de rige (. . .) Men hvad skal jeg gøre med 11 børn?«

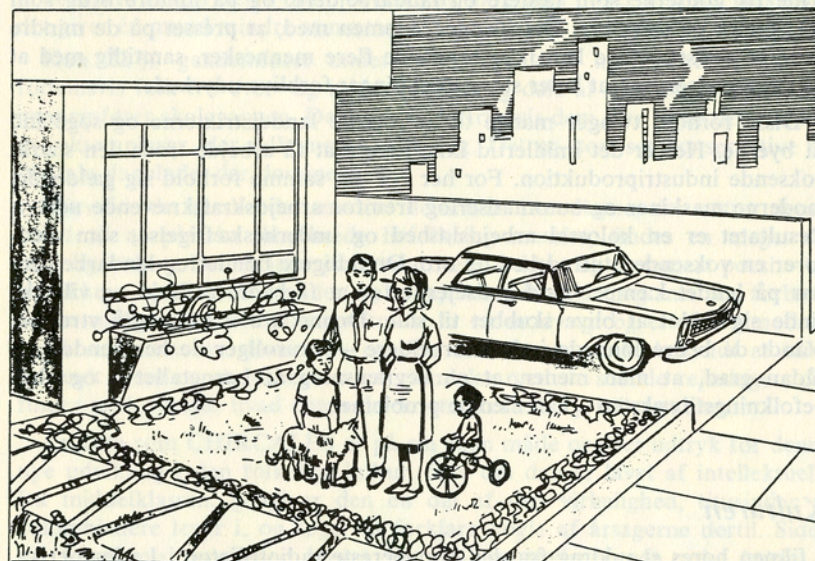
Fru Castañeda er lige som titusinder af medsøstre i Latinamerika fortvivlet over de mange børn, hun må sætte i verden til en usikker fremtid. Som katolikker må hun og hendes mand ikke bruge nogen form for prævention – og manglende viden gør, at de tror, det er Guds vilje, at de skal have mange børn.

Netop i Colombia har der i de sidste 10-15 år været ført en intensiv kampagne for familieplanlægning og befolkningsbegrænsning. Bag kampagnen står forskellige internationale og nordamerikanske institutioner, samt en række kirkelige, ikke-katolske organisationer. Kampagnen er fortrinsvis blevet ført over for fattige familier i storbyernes slumområder. Den røde tråd i kampagnen er, at færre børn betyder bedre leveforhold. Det er bl. a. blevet illustreret med masser af plakater, annoncer og TV-reklamer, der viser en familie med to-tre børn, alle velklædte, og med eget hus og bil på den ene side, og en børnerig familie klædt i pjalter, boende i et forfaldent skur.

Dermed fremstilles hele underudviklings-problematikken og spørgsmålet om fattigdom som en sag om antallet af børn. Med aktiv opbakning fra landets regering er kampagnen nået ud til hundredtusinder af mennesker, tusinder af kvinder er blevet steriliseret, ofte uden at vide det, da de så ville nægte.

MATERNIDAD INCONTROLADA

MATERNIDAD CONTROLADA

Færre børn løser imidlertid ikke problemerne. Årsagerne til fattigdommen og elendigheden eksisterer fortsat, nemlig ejendomsforholdene og produktionsforholdene.

Den økonomiske udvikling

Børnebegrænsningskampagnen har dog også en forbindelse til disse forhold. En konservativ colombiansk økonom udtalte for nogle år siden, at »de proletariske masser er de mest modtagelige for kommunistisk propaganda, og såfremt vi ikke gør noget for at hindre deres vækst, vil vi snart befinde os i en situation som Cubas«. Dette syn deles af de herskende i Colombia.

Netop i de sidste 15–20 år har det colombianske samfund gennemgået væsentlige forandringer. Industrien er vokset betydeligt, og landbruget er flere steder blevet moderniseret, således at et moderne kapitalistisk landbrug er ved at vokse frem, mens det gammeldags godssystem er på retur. Det betyder bl. a., at der bliver flere lønarbejdere – og flere arbejdsløse. Det skyldes, at der i den moderne produktion i landbruget ikke er brug for så megen arbejdskraft som tidligere. Det kan bedre betale sig at investere i moderne maskiner og anvende færre og mere specialiserede arbejdere. Der ved overflødiggøres titusinder, der hidtil har været beskæftiget i landbruget, både på godserne som fæstere og landarbejdere, og på mindre brug som forpagtere og selvejere. Det hænger sammen med, at presset på de mindre brug er voksende, de kan ikke brødføde flere mennesker, samtidig med at de store godser fortsat lader store strækninger forblive udyrkede.

Disse forhold tvinger mange til at forlade landdistrikterne og søge ind til byerne. Her er det imidlertid ikke lettere at få arbejde trods den stærkt voksende industriproduktion. For her gør det samme forhold sig gældende, moderne maskiner og automatisering fremfor arbejdskraftkrævende udstyr. Resultatet er en kolossal arbejdsløshed og underbeskæftigelse, som medfører en voksende utilfredshed og uro. De tidligere bønder og landarbejdere har på landet kæmpet mod godsejerne for at få bedre forhold og vil ikke finde sig i blot at blive skubbet til side. Denne uro – som også ytrer sig blandt de bedre lønnede industriarbejdere – foruroliger de herskende i en sådan grad, at man mener, at en begrænsning af børnetallet – og altså befolkningstilvæksten – kan dæmpe problemet.

Kulturen

I filmen høres et uddrag fra den populæreste radioføljeton i Latinamerika, *Simplemente María* (Simpelthen María), en tårepersende historie om den fattige tjenestepige María, som efter mange og lange genvordigheder får

sin (rige) drømmeprins. Den er et af utallige eksempler på den kulturelle påvirkning, Colombias og Latinamerikas befolkning daglig er udsat for gennem massemedierne.

Det er en påvirkning, som kan anvendes til at skabe en accept af de bestående forhold blandt den dårligst stillede del af befolkningen. Samtidig søges der skabt ambitioner om materielle forbedringer gennem reklamer, solstråleberetninger, reportager o. l.

Det kan gøres, fordi medierne stort set ejes af store lokale og udenlandske interesser. Således kontrolleres landets 14 TV-stationer stort set af nordamerikanske selskaber, mens de over 220 radiostationer kontrolleres af udenlandske selskaber, colombianske selskaber og enkeltpersoner og af kirkelige institutioner og organisationer. Sammen med filmindustrien og -distributionen har netop radio og TV en stor betydning, fordi over halvdelen af landets befolkning reelt ikke er i stand til at læse sammenhængende tekster. Det officielle tal for analfabeter er på 21,5 %. Dette tal siger dog intet om, hvor mange der ikke kan læse og skrive, men blot at 21,5 % af befolkningen over 6 år aldrig har været i skole.

I familien Castañeda er skolegang en luksus. Alle må være med for at kunne klare til dagen og vejen. Det er almindeligt, at børn arbejder. Der er ligefrem arbejdsgivere, som hellere antager børn end voksne. De er jo billigere, selv om det er i strid med loven. Det er heller ikke usædvanligt, at forældre sælger deres børn, dels for at sikre dem noget at spise, dels fordi det giver én mund mindre at mætte.

Kun 22 % gennemfører underskolen, kun 4 % mellemskolen. Det er fortrinsvis folk fra over- og middelklassen og dele af småborgerskabet, der gennemfører skolegangen. Det er også fortrinsvis dem, der læser den million aviseksemplarer, der udkommer hver dag. Det er stort set konservative og liberale dagblade, der dominerer.

Over for de herskendes massive dominans i medierne, der sætter dem i stand til at påvirke den brede befolkning massivt, findes en meget rig folkelig kultur. Det er især på litteraturens – først og fremmest poesi – og musikkens område, at bønder og arbejdere udtrykker sig med en forbløffende rigdom. Denne folkelige kultur er en modvægt og et våben mod de herskendes massive dominans, og den er i de senere år begyndt at blive anvendt mere og mere bevidst i forbindelse med de sociale rejsninger, der finder sted overalt, hvad enten det er strejker eller jordbesættelser.

En film som CHIRCALES er på sin egen måde også et udtryk for denne nye udvikling i den folkelige kultur. Selv om den er lavet af intellektuelle fra middelklassen, gengiver den en del af den virkelighed, titusinder af colombianere lever i, og søger at forklare nogle af årsagerne dertil. Siden sin fremkomst er filmen blevet vist utallige steder rundt om i landet, i slumkvarterer, på besatte godser, på skoler og universiteter, trods forbud og beslaglæggelser.

Colombia og colombianerne i dag

Colombia er et land i forandring. Der findes stadig masser af mennesker, der lever og arbejder under de betingelser, familien Castañeda gør det i filmen. Forandringerne består først og fremmest i, at de gammeldags økonomiske strukturer bliver moderniseret. Det betyder nye sociale modsætninger, som netop i kriseperioder, som den verden gennemlever i midten af halvfjerdserne, kommer skarpt og voldsomt til udtryk.

I Colombia har man i århundreder oplevet blodig undertrykkelse af social utilfredshed. Det fortsætter. I de sidste ti år har landet været i undtagelsestilstand i syv et halvt år, hvilket bl. a. betyder, at forfatningen er delvis sat ud af kraft, og at folk kan fængsles på ubestemt tid. Den 6. juli 1975 blev således 319 bønder arresteret på et besat gods i den nordlige del af landet og 300 spærret inde på en lokal tyrefægterarena, mens resten blev kastet i fængsel. Alle er blevet mishandlet og sultet.

Arbejdsløsheden, som i forvejen hørte til de største i verden (over 20 %), er vokset yderligere. Strejkerne blandt industriarbejderne er taget til. Guerillaen er i stand til at indtage hele byer på op til 30-40.000 indbyggere. Den voksende undertrykkelse og den massive propaganda kan ikke dæmpe op for dette.

For Colombias fattige og udbyttede bønder og arbejdere er den kamp begyndt, om hvilken guerillapræsten Camilo Torres sagde: »Kampen er lang – lad os se at komme i gang« – det citat, som slutter filmen.

Colombia i tal

Areal: 1.138.914 km².

Befolkning: 25 mill. (1975), årlig tilvækst 3,2 %.

Befolkningstæthed: 22 pr. km², varierende fra under 2 pr. km² i de østlige slette- og jungleområder til ca. 70 pr. km² i floddalene i det centrale Colombia og enkelte kystzoner i nord.

Racer: 20 % af befolkningen er hvide (de tilhører fortrinsvis over- og middelklassen), 5 % er indianere (som er udsat for forfølgelser og drab), 5 % er negre, 46 % mestitser (blanding af hvide og indianere) og 24 % er mulatter (blanding af hvide og negre).

Levealder: 53 år i gennemsnit for hele landet. I familien Castañeda kan ingen dog regne med at blive over 40 år, og det samme gælder for landarbejdere, slumboere, småbønder og indianere. I over- og middelklassen kan man regne med at blive ca. 70 år.

Dødelighed: Den gennemsnitlige børnedødelighed er 68 promille.

Uddannelse: 21,5 % af befolkningen kommer aldrig i skole, flere på landet end i byerne, og kun 22 % fuldfører en 7-årig skolegang.

Befolkning land-by: 58 % af befolkningen lever i byer, mod 48 % i 1960.

Vigtigste byer: Bogotá (hovedstad) 3,1 mill., Medellín 1,4, Cali 1,2, Barranquilla 800.000, Cartagena 400.000, Bucaramanga 400.000, Manizales 350.000, Cúcuta 300.000 og Ibagué 250.000 indb.

Militær: Der er almindelig værnepligt. Hæren er på 50.000, det militært udrustede politi 35.000, flåden 8.000 og flyvevåbnet 6.000 mand.

Bruttonationalprodukt pr. indbygger: 400 dollars i 1972 (i Danmark var det 3.670 dollars). Den gennemsnitlige årlige vækstrate 1965-72 var på 2,4 %.

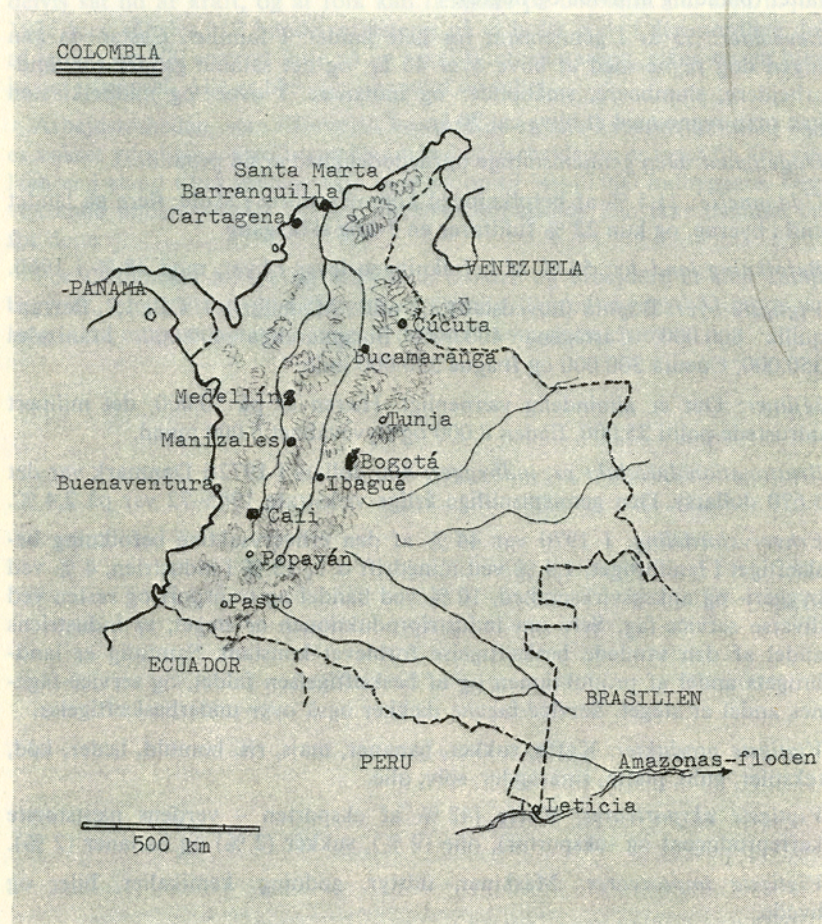
Erhvervsfordeling: I 1970 var 44 % af den erhvervsaktive befolkning beskæftiget i landbruget, 1,4 % ved minedrift o. l., 13 % i industrien, 4 % ved byggeri- og anlægsvirksomhed, 10 % ved handel og transport og resten ved diverse service-fag. Selv om industriproduktionen er steget, er industriens andel af den samlede beskæftigelse forblevet konstant. Samtidig er landbrugets andel af produktionen og af beskæftigelsen faldet, og service-fagernes andel er steget. Service-fagene dækker også over underbeskæftigelse.

Vigtigste produkter: Kaffe, sukker, bananer, majs, ris, bomuld, læder, kød, tekstiler, guld, platin, smaragder, sølv, olie.

Vigtigste eksportvarer: Kaffe (42 % af eksporten – verdens næststørste kaffeproducent og -eksportør), olie (9 %), sukker (2 %) og bananer (2 %).

Vigtigste importvarer: Maskiner, udstyr, gødning, kemikalier, biler og hvede.

Udenlandske investeringer: I 1970 var der investeret 830 mill. dollars i Colombia, heraf 61 % af nordamerikanske selskaber. 43 % af investeringerne er foretaget i olieudvinding, dernæst følger investeringer i industri som de vigtigste. Det beregnes, at for hver dollar der investeres, forlader fire landet.

Litteratur om Colombia

Der findes ikke megen tilgængelig og ajourført litteratur om Colombia på skandinaviske sprog. Derfor er også medtaget nogle titler på andre sprog.

Bernard Arcand: *Tre urgent situation of the Cuiva indians in Colombia*. København, IWGIA, 1972. 28 s.

Victor Daniel Bonilla: *Servants of God or masters of men? The story of a Capuchin mission in Amazonia*. Harmondsworth, Penguin, 1972. 304 s.

Lars Persson: *Flodkildernes folk*. København, Rhodos, 1971. 242 s. ill.

Tre fremragende og veldokumenterede bøger om indianernes situation og baggrunden for den.

Colombia. Vejledning for eksportører. København, Udenrigsministeriets Handelsafdeling, 1971. 38 s. Nyttig og overskuelig, med masser af facts.

Christer & Kersti von Malmberg: *Det tysta våldet. Rapport från latinamerikansk storstadslum*. Stockholm, Forum, 1974. 218 s. ill.

Pedro arbetar. Stockholm, UBV/Ordfront, 1973. 152 s. ill.

To samlinger af interviews og reportager om forholdene i slummen og på landet. Meget velegnede til undervisning.

Orlando Fals Borda: *Subversion and social change in Colombia*. New York, Columbia University Press, 1969. 238 s. En af de bedste fremstillinger af det colombianske samfunds historie med hovedvægten lagt på sociale forandringer og modsætninger.

Af colombiansk skønlitteratur kan anbefales:

Gabriel García Márquez: *Hundrede års ensomhed*. København, Samleren, 1969. 315 s.

Manuel Mejía Vallejo: *Når tiden er inde*. København, Samleren, 1969. 213 s.

Af almen litteratur om Latinamerika kan endvidere anbefales:

Eduardo Galeano: *The open veins of Latin America. Five centuries of the pillage of a continent*. New York, Monthly Review, 1973. 313 s.

Arild Hvidtfeldt & Niels Amstrup: *Latinamerika*. København, Politiken, 1974. 580 s. ill.

Jens Lohmann: *Latinamerikas byrde*. København, Mellemlfolkeligt Samvirke, 1975. 208 s. ill.

Denne pjece, der er udgivet af Statens Filmcentral med støtte fra DANIDA, udleveres gratis til brug i forbindelse med forevisning af filmen. – Henvendelse til Statens Filmcentrals hovedkontor, Vestergade 27, 1456 København K, eller til Jyllandskontoret, Lundingsgade 33, 8000 Århus C.